

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI,
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vzdělávání dospělých v rámci komunální a krajské politiky

Andragogika se specializací personální rozvoj

Autor: Vojtěch Nezval

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Šotola, Ph.D.

Olomouc, 2022

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vzdělávání dospělých v rámci politické strany“ vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Olomouci dne

Podpis.....

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Jaroslavu Šotolovi, Ph.D. Dále bych chtěla poděkovat svým partnerům, přátelům a také rodině, kteří mi mnohokrát pomohli najít motivaci a nové myšlenky při tvorbě mé bakalářské práce.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Vojtěch Nezval
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Andragogika se specializací personální rozvoj
Vedoucí práce:	Mgr. Jaroslav Šotola, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Vzdělávání dospělých v rámci komunální a krajské politiky
Anotace práce:	Tématem bakalářské práce je vzdělávání dospělých v rámci politické strany z pohledu zvolených politiků. Práce má za cíl popsat jakým způsobem se vzdělávají komunální a krajské politici. Teoretická část je věnována definici politického vzdělávání a popisu, jak probíhá takové vzdělávání ve světě a v Česku. Praktická část práce se věnuje rozboru dat od sedmi respondentů, se kterými jsem vedl polostrukturovaný rozhovor.
Klíčová slova:	Vzdělávání, dospělí, politika, komunální, Česká Pirátská strana
Title of Thesis:	Education of adults in municipal and regional politics
Annotation:	Topic of the work is the education of adults, namely elected politicians by a political party. The aim is to illustrate recent situation in educating of municipal and regional politicians. Theoretical part is dedicated to definition of political education and description of ways it is done abroad and in the Czech Republic. Practical part focuses on analysis of data from seven respondent, current representatives, who participated in semi-structured interviews.
Keywords:	Education, adult, politics, municipal, regional, Czech Pirate party
Přílohy vázané v práci:	0
Počet literatury a zdrojů:	17
Rozsah práce:	37 s. (61 949 znaků včetně mezer)
Jazyk práce:	Český jazyk

OBSAH

ANOTACE	4
ÚVOD	6
1. TEORETICKÁ ČÁST	7
1.1. Definice politického vzdělávání.....	7
1.2. Vzdělávání zastupitelů ve světě.....	8
1.2.1. Vzdělávání zastupitelů ve Švédsku.....	9
1.2.2. Úvodní vzdělávání pro obecní zastupitele ve Švédsku.....	10
1.3. Vzdělávání zastupitelů v Česku.....	13
1.3.1. Projekt vzdělaný zastupitel.....	14
1.3.1.1. Průběh.....	14
1.3.2. Vzdělávání zastupitelů v České pirátské straně.....	16
1.3.2.1. Pirátská putovní univerzita.....	16
1.3.2.2. SAKO – Skvělá Akademie pro Komunál a Pirátský e-learning.....	18
1.3.2.3. Česko InsPIRATIvní.....	19
2. PRAKTICKÁ ČÁST	21
2.1. Výzkumné otázky.....	21
2.2. Metodologie.....	22
2.3. Výzkumný vzorek.....	23
2.4. Obecná situace.....	24
2.5. Karierní postup.....	26
2.6. Vzdělávání.....	28
2.7. Shrnutí výsledků a diskuze.....	32
ZÁVĚR	35
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	36
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ, SCHÉMAT	38

Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám strategií a zdroji vzdělávání politiků. Konkrétně se zaměřím na komunální a krajské zastupitele České Pirátské strany, ale poskytnu srovnání i s členy jiných politických subjektů či nezávislých kandidátů. Zaměřím se také i na stranu samotnou, a to na způsoby, jakými se snaží své zvolené členy připravovat na funkce a dále je rozvíjet. Domnívám se, že je Pirátská strana specifická právě svým aktivním přístupem ke vzdělávání svých členů a kandidátů.

V úvodu práce vysvětlím základní definici politického vzdělávání, protože se tento pojem stále chybně zaměňuje, nebo používá jako synonymum se vzdělávací politikou. Následně popíši systém politického vzdělávání v zahraničí a konkrétněji na příkladu ze Švédska a jejich úvodního vzdělávání pro zastupitele. V závěru teoretické části popíši i vzdělávání politiků v České republice. Empirická část vedena se čtyřmi respondenty z České Pirátské strany a třemi „nepirátskými“ subjekty pak odhaluje kontext jejich vstupu do politiky a hlavně způsoby, jakými se vzdělávají a jak jim pomáhá jejich strana, případně obec.

1. Teoretická část

Ve své teoretické části práce nejprve nastíním a definuji, co to je politické vzdělávání, a popíšu jeho pojetí a vymezím část, které se tato práce bude věnovat. Poté se zaměřím na vzdělávání zastupitelů ve světě, kde nejprve popíšu příklady vzdělávání na území Spojených států amerických a následně více rozvedu politické vzdělávání ve Švédsku, protože systém zde je obdobný komunální politice v České republice a Svaz měst a obcí ČR se právě konceptem ve Skandinávii inspiroval. Zde uvedu také výsledky výzkumu, který byl vzdělávání zastupitelů ve Švédsku roku 2021 prováděn.

Následně se přesunu na vzdělávání zastupitelů v České republice, kde nejprve nastíním tři již proběhlé či stále probíhající projekty, a poté budu zkoumat konkrétně vzdělávání kandidátů a nově zvolených zastupitelů v České pirátské straně na základě analýzy jejich dostupných zdrojů. Zde popíšu platformy této strany, skrze které své členy vzdělávají.

1.1. Definice politického vzdělávání

Politické vzdělávání můžeme pochopit a pojmut dvěma základními způsoby. První variantou, jak lze politické vzdělávání vyložit, je chápat ho jako součást života každého občana republiky. Ve své podstatě se jedná o vzdělávání, jak být správným aktivním občanem státního zřízení (zásadně demokratického), a jak rozvíjet samotnou demokracii. Nabyté znalosti dále může občan využít ke svému rozvoji nebo jako obranu svých práv a svobod. Zároveň je však využívá i pro blahobyt společnosti a cíleně kultivuje společenský prostor dané země. (srov. Pecka, 2018) Toto vzdělávání se uskutečňuje převážně skrze výuku předmětů Výchova k občanství na druhém stupni základní školy a Základy společenských věd na středních školách a následně specializovanými dobrovolnými semináři.

Druhý, a mnohem užší pohled na politické vzdělávání, na který se ostatně soustředí tato práce, jsou samotné znalosti a dovednosti osoby – politika, který je

používá ve svém profesním životě, například k vykonávání funkce zastupitele v obci nebo na krajské úrovni. Toto vzdělávání probíhá již v přípravné fázi zastupitelů, jako potenciálních kandidátů a následně pokračuje po celou dobu jejich mandátu. A právě s těmito zástupci jsou pořízeny mé rozhovory v druhé části této práce.

Literaturu a další zdroje týkající se politického vzdělávání, ať už se na ně díváme z jakéhokoli pohledu, lze nalézt velmi složitě. Samotný pojem politické vzdělávání je často zaměňován za pojem *vzdělávací politika* (neboli politika školská). Tou je myšlen systém a strategie vzdělávání občanů v daném státě a vychází z ní například školský zákon. Liší se i objektem zájmu, kdy u vzdělávací politiky jím nejsou sami politici, ale žáci, studenti, pedagogové apod. (srov. Čermák 2017) I v zahraničních zdrojích je odkazováno právě na vzdělávací politiku země, avšak politické vzdělávání, ať už jako rozvoj občanských kompetencí, nebo konkrétní vzdělávání samotných zvolených zástupců, je velmi opomíjeno a děje se většinou pouze lokálně.

Nordvall a Bladh uvádí, že pokud již je prováděn výzkum ohledně politického vzdělávání (srov. Lieberkind, 2015; Piepenburg & Arensmeier, 2020), jedná se většinou o rozvíjení kompetencí u žáků a studentů na školách, aby se stali uvědomělými občany. (2021) Clover a kol. však uvádějí, že „*politika, jak poznamenaly ženy v této studii, je diskurzivní hra o tom, kdo co ví. Moc spočívá v tomto věděni a je uplatňována prostřednictvím tohoto věděni, ale co je důležitější, prostřednictvím využívání politického kapitálu.*“ (2011, s.29) Je zde tedy značný nesoulad mezi přiznávanou důležitostí vzdělávání zastupitelů, ale zároveň malou probádaností a motivací systematicky vytvořit podobný program na celostátní úrovni.

1.2. Vzdělávání zastupitelů ve světě

Právě z důvodů zaměňování pojmů *politické vzdělávání* a *vzdělávací politika* se na úrovni státu nedá tato problematika dohledat. Nejúspěšnější jsem byl v rešerši na území Spojených států amerických, kde jednotlivé členské státy mají svou strategii vzdělávání politiků a vytváří pro ně vzdělávací centra. Tato centra většinou fungují

pod místní univerzitou či v její přímé spolupráci. Jedním centrem je například *The Carl Vinson Institute of Government* (při univerzitě v Georgii), který nabízí tzv. „leadership development programy“ pro nově zvolené starosty a členy zastupitelstev.

Druhým programem je *The Elected officials Education Program* (EOEP), který je veden dvěma organizacemi Rural Municipalities of Alberta (RMA) a Alberta Urban Municipalities Association (AUMA), jež se v Albertě právě o vzdělávání politiků starají. Po absolvování tohoto kurzu, který se skládá ze sedmi samostatných workshopů vedených experty a andragogy, nový zastupitel získá certifikát zaštitěn Albetskou univerzitou.

Třetím příkladem je Harvardská univerzita, která již od roku 1972 (v letošním roce slaví 50. výročí od spuštění kurzu) vede pro nově zvolené kongresmany edukační program, který údajně i přes pandemii koronaviru probíhal úspěšně distančně. Program si klade za cíl propojovat zástupce Kongresu obou stran (tj. Demokratickou stranu i Republikánskou stranu) a sdílet spolu cestu nováčků v Kongresu.

1.2.1. Vzdělávání zastupitelů ve Švédsku

Já jsem si však jako vzor politického vzdělávání zvolil Švédsko, kde je systém vzdělávání nově zvolených politiků dle mého názoru na skvělé úrovni. Z jeho modelu vycházel i český, bohužel již v roce 2015 ukončený, projekt „Odpovědný zastupitel“, který provozoval Svaz měst a obcí České republiky. K tomuto projektu se ještě dále budu věnovat.

Švédský politický systém je lehce odlišný od českého, a to zvláště na krajské úrovni. Švédsko má tři úrovně vlády: národní, regionální a místní. Regionálně je rozděleno na 21 samostatných krajů. Politickou činnost na této úrovni přebírají na jedné straně krajské rady, jejichž členové jsou přímo voleni obyvateli daného kraje, a na druhé straně okresní správní rady, které jsou vládními orgány v krajích.

Na krajské úrovni tedy působí vedle sebe dvě rady. Celkově se ve Švédsku nachází 290 obcí, kdy každá jedna si volí své zastupitelstvo a radu obce, jež rozhoduje o všech jejích záležitostech. (2015)

Obce ve Švédsku samy na místní úrovni rozhodují, zda mají nově zvolení zastupitelé projít úvodním školením nebo úvodním kurzem pro jejich funkce. Dále také určují, jakým stylem má být kurz koncipován a realizován. Tento úvodní kurz probíhá většinou hned v prvních dnech po zvolení do funkce. (Nordvall et al., 2020)

S tímto povinným školením však vzniká etické dilema, protože pokud politik školení odmítne, v tu chvíli nemůže svou funkci zastávat. Tím však narážíme na základní prvek demokratického systému, kdy každý svéprávný občan může být zvolen do formální politické funkce za předpokladu, že dosáhl určité věkové hranice a ve volbách získal dostatečné množství hlasů. Logicky by tedy z hlediska svého volebního práva neměl být takto sankcionován.

Z pragmatického hlediska je však na zváženu, jak moc dobrým zastupitelem může být politik, který se hned po svém zvolení odmítne dále vzdělávat. Zároveň má určitou zodpovědnost ze strany voličů, médií a odborníků různého druhu, kteří zákonitě očekávají, že jimi zvolení zástupci budou schopni kvalitně zastávat svou funkci navzdory složitosti politických záležitostí. (Bladh & Nordvall, 2021)

1.2.2. Úvodní vzdělávání pro obecní zastupitele ve Švédsku

V této kapitole vycházím převážně z výzkumu Bladha a Nordwala z roku 2021 na území Švédska, kteří byli do jisté míry průkopníky ve zkoumání této oblasti. Výzkum je zároveň velmi aktuální, proto jsem se rozhodl využít k popisu právě jeho data. Autoři prováděli rozsáhlou rešerši ve 265 švédských obcích různých rozměrů (25 obcí z celkových 290 se rozhodlo šetření neúčastnit), kde zjistili, že z tohoto vzorku pouze 4 obce své nové zastupitele nijak nevzdělávaly. (2021, s.4) Lze tedy usuzovat, že vzdělávání nových politiků je ve Švédsku jistou normou.

V celém Švédsku bylo v roce 2017 zvoleno 12 712 zastupitelů ve 290 švédských obcích. Všichni tito lidé nesou značnou odpovědnost, a to jak osobní, tak zároveň i kolektivní (za rozhodnutí celého orgánu, potažmo za všechny osoby, které zastupuje). Jejich vlastní odpovědnost spočívá v tom udržet své ambice a ideály stále na vysoké úrovni a prezentovat se jako kvalitní zastupitel. Kolektivní odpovědnost tkví v samotném počínání a rozhodování celého orgánu, aby nepoškodil danou obec a tím si udržel dále důvěru všech osob, které zastupuje. Rozhodnutí, která musejí učinit, nejsou marginální, neboť ovlivňují 20-25 % hrubého domácího produktu Švédska, a rovněž i životy více než 750 000 lidí, jež jsou zaměstnáni ve službách těchto obcí. (Erlingsson 2017, p. 91). Zároveň je nutno přihlídnout k faktu, že 97 % z těchto všech zvolených zastupitelů vykonává svou funkci ve volném čase. (SKL, 2019) Tudíž se dá říci, že množství zodpovědnosti, která je na ně kladena, není vyvážena množstvím času, který zastupitelé mohou obětovat právě této agendě. A rovněž se jedná o „dobrovolnou“ aktivitu, jež nebývá často doceněna, proto hrozí zastupitelům syndrom vyhoření, či pouhá rezignace na své ideály a ztráta motivace.

Úvodní vzdělávání má za cíl právě těmto lidem nabýt dostatečné množství znalostí a dovedností, díky kterým mohou plnit povinnosti, které vyplývají z jejich funkce, co nejkompetentněji již od samotného začátku a tím předejít brzkému vyhoření. Mezi základní znalosti patří legislativa a vymezení místního demokratického systému. Programy poskytovaného vzdělávání se však zaměřují i na praktičtější schopnosti a dovednosti, o kterých se domnívám, že jsou pro tuto pozici velmi cenným a důležitým know-how. Do těchto praktických dovedností patří například vzdělávání se v oblasti informačních technologií, krizový management, komunikační schopnosti, používání sociálních sítí a kvalitní a efektivní komunikace s veřejností.

Dále pak rozvíjí orientaci v problematikách týkajících se oblasti environmentální, sociální a ekonomické udržitelnosti, digitalizace a obecně celkového vhledu do trendů, se kterými se bude muset zastupitel potýkat. Tyto kompetence

jsou dle mého názoru velice důležité pro každého, zvláště pak pro osoby volené do zastupitelstev, která udávají budoucí směřování obce či regionu. Školení se věnuje i bohužel stále se zvětšujícím hrozbám a výhružkám násilím směrem k voleným zástupcům a předává způsoby, jak se s touto nenávisť vyrovnat a jak na ni reagovat. (Bladh & Nordwal, 2021)

Vzdělavateli v těchto úvodních školeních se stávají různí odborníci, které si vybírají samy obce. Ve většině případů se jedná o odborníky externí nebo místní či politiky. Externími odborníky jsou myšleni osobní konzultanti, právní firmy nebo specializované vzdělávací agentury, jejichž kurzy si obce přímo objednávají, nebo se jedná o akademické pracovníky místních univerzit a výzkumných center. Za místní odborníky považujeme specializované experty, kteří v obci pracují, ale zároveň své úzce specializované vědomosti mohou předat dále – jedná se například o odborníky z environmentální či technologické oblasti. Poslední skupinou vzdělavatelů jsou sami politici, a to jak ti současní, tak bývalí, avšak jejich zapojení bývá mnohdy velmi malé. Konkrétně politici hlavně vytvářejí úvod a motivaci před jinými odborníky, anebo mají krátké přednášky o jejich práci či komunikaci a diskuzi. Z těchto důvodů jsou nejčastějšími vzdělavateli především místní a externí odborníci, či jejich kombinace a politici do programů nebývají často přizváni.

Nejčastější metodou a organizační formou vzdělávání zastupitelů jsou frontální přednášky, což je tradiční způsob právě akademické půdy, ze které většina vzdělavatelů přichází. Méně časté jsou poté participativní přístup a skupinové aktivity. (Nordvall, H., Bladh, D. 2021) Nabízí se otázka, zdali je přednáška efektivní a atraktivní metodou k rozvíjení výše zmíněných kompetencí.

Motivaci obcí k vzdělávání svých zástupců Bladh s Nordvallem rozdělují na tři přístupy. První přístup vytyčuje cíl *„poskytnout voleným členům fakta a znalosti, aby byli schopni rozhodovat správně a v souladu s právním řádem.“* Jde tedy o pochopení struktury a procesů, které ke správnému rozhodování potřebují znát a ovládat. Jedná se tedy o přístup, který se zaměřuje na kognitivní stránky kompetencí.

Pro druhý přístup bylo zásadní vytváření dobrých vztahů, vzájemné komunikace a důvěry napříč politickým spektrem, a tudíž tvorba příznivého klimatu pro konstruktivní diskuzi. V tomto přístupu je tedy akcentována afektivní stránka kompetence.

Třetí skupina obcí o vzdělávání přemýšlí z ekonomického hlediska a pokud je jí externě nabízen výhodný vzdělávací program, který není finančně a časově příliš náročný, je ochotna své nové zastupitele vzdělat. Tyto přístupy k edukaci se v mnoha obcích volně prolínají a nelze vytyčit přesnou hranici. Přesto lze konstatovat, že obce pokládají vzdělávání svých zastupitelů za důležitou součást svého mandátu.

1.3. Vzdělávání zastupitelů v Česku

Stejně jako ve světě ani v České republice není vzdělávání politiků prozkoumanou oblastí. Výzkum na toto téma není dohledatelný, existují pouze příklady projektů, které se o vzdělávání zastupitelů pokoušely. Největší, a v současnosti již ukončený projekt *Vzdělaný zastupitel*, bude popsán v další kapitole.

Dále mimo vzdělávací kurzy, které si pořádají jednotlivé obce či kraje ze své vlastní iniciativy, existuje projekt *Portál zastupitele* pod patronátem Sdružení místních samospráv ČR, jenž je spolufinancován Evropskou unií a probíhá v letech 2018-2022. Součástí projektu jsou jednotlivé vzdělávací kurzy, které v letech 2018-2020 probíhaly v jednotlivých krajích po celé České republice. Od začátku pandemie jsou však přesunuty do online prostředí formou videokonferencí a e-learningu, a navzdory snaze přenést se alespoň částečně zpět do prezenční roviny, většina kurzů zůstává online. Pod projektem probíhají dva dlouhodobé kurzy – *Škola místních samospráv* a *Softskills*; mimo to také jednorázové kurzy a konzultace o využívání elektronických nástrojů, nebo si lze nechat vytvořit kurz na zakázku, v současnosti vše (vyjma jednorázové kurzy) pouze online formou. Tento projekt je určen pro obce 1. třídy, tedy pro nejmenší obce.

Druhým velkým projektem, který do jisté míry kopíruje Portál zastupitele, je *Zastupitel v kurzu*, který je realizován pod záštitou Ministerstva vnitra v rámci projektu EU, jehož 4. etapa byla spuštěna za začátku roku 2022 a probíhá smíšenou formou – skrze online semináře a e-learning; je však avizována prezenční část, která bude probíhat v oblastních městech po celé ČR, či při zhoršení situace také online. Na konci tohoto kurzu by měl účastník získat certifikát Ministerstva vnitra; podmínkou je splnění účasti, testu a musí být v současné době zvoleným zastupitelem. Je tedy určen pro právě nastupující zastupitele. Kurz se rozdělil do tří klíčových oblastí, na které se zaměřuje: odpovědné zvyšování příjmů obce, krizové řízení a strategické & projektové řízení.

1.3.1. Projekt vzdělaný zastupitel

Nejdále se v této oblasti dostal projekt *Vzdělaný zastupitel*, který byl ostatně předchůdcem dvou již zmíněných probíhajících projektů. Jeho hlavním cílem bylo realizovat vzdělávací programy pro zastupitele a zaměstnance obcí, a tím zvýšit jejich efektivitu, transparentnost a celkovou kvalitu rozhodování a fungování obce. Pro kvalitní, odpovědnou a všeobecně transparentní práci na radnici je důležité ovládat složité procesy a postupy, se kterými se nový zastupitel často do momentu nástupu do funkce nesetkal. Cílem bylo také zajištění odborného zázemí, které by bylo dosažitelné pro každou obec v České republice, bez ohledu na velikost a další aspekty. Dobré řízení a fungování dané obce buduje vyšší důvěru obyvatel právě k vedení obce i samotným politikům; proto je jejich vzdělávání pro obec výhodné. Zároveň projekt podporoval i vznik antikorupčního prostředí a dodržování etických zásad. Konkrétně bylo cíleno na komunální volby v roce 2014.

1.3.1.1. Průběh

Tento projekt prováděl svou činnost od 1. 1. 2014 do 30. 11. 2015 a zapojilo se do něj 4 933 lidí z celé České republiky. Na začátku projektu se cílilo na problematiku výběrových řízení a jejich realizaci, dále pak na aktualizaci Příručky pro zastupitele, která měla být dostupná již v nejbližších komunálních volbách. V dalším měsících

následně vznikla odborná poradna, na kterou se mohli obracet zastupitelé a obecní zaměstnanci, a to jak telefonicky, tak elektronickou poštou. Za celou dobu existence poradny odborníci odpověděli na více než 10 000 dotazů, na základě kterých vytvořili vzorové otázky a odpovědi, jež jsou stále dohledatelné na webu projektu. Mimo to je možné na webu nalézt mnoho vzorových dokumentů a různých smluv, se kterými se může zastupitel dostat do kontaktu. Na koci roku 2014 vyšla finální verze Příručky pro zastupitele a Sběrka případových studií, která se věnuje dobrým příkladům praxe v oblasti ekonomiky a rozvoje obce. Obě tyto publikace jsou dostupné jak v knižní verzi, tak i elektronicky, a také jako audiokniha.

V rozmezí ledna a listopadu roku 2015 byly realizovány vzdělávací semináře, kterých bylo celkem 62 a konaly se přímo v daných obcích. Při této příležitosti bylo proškoleny přes tisíc zastupitelů. V rámci kontinuity kurzu zastupitelé měli a stále mají přístup do e-learningu, který je zaměřen na aktualizace v novém občanském zákoníku. E-learningový kurz byl akreditován u Ministerstva vnitra a volně na něj navazuje projekt *Zastupitel v kurzu*. Během projektu e-learning úspěšně absolvovalo 1 739 účastníků. Na téma legislativa a nový občanský zákoník proběhlo během podzimu 2014 a jara 2015 šestadvacet seminářů po celé České republice, během kterých bylo proškoleny 1 091 osob.

Zároveň probíhaly dny zastupitelů, při kterých byly předávány příklady dobré praxe. Konkrétně se například řešila problematika zaměstnanosti, podpora administrativy, dotační programy nebo cestovní ruch.

Série 13 kurzů byla věnována také nově zvoleným starostům na jaře 2015 a při „Kurzech základních znalostí pro starosty“ bylo proškoleny 562 nových starostů a starostek.

Poslední oblastí projektu bylo Poradenství a metodická pomoc, skrze něž bylo poskytnuto 100 konzultačních dnů pro tyto účely. Převážná většina konzultací se

zaměřovala na strategické a finanční řízení obcí, kdy zvláštní důraz byl kladen na nutnost zmapovat možnosti financování záměrů projektů z fondů Evropské Unie.

1.3.2. Vzdělávání zastupitelů v České pirátské straně

„Pirátská strana je založena na participativním agilním a svobodném fungování podle modelu tzv. chytrého hejna, který koncipoval zakladatel Pirátského hnutí Rick Falkvinge (2013).“ (2020) Česká pirátská strana se tedy již roky intenzivně věnuje vzdělávání svých členů a registrovaných příznivců, aby zvyšovali své kompetence a schopnosti, a díky tomu byli v budoucnu schopni vykonávat volené funkce. Pro tuto příležitost vytvořila strana a její orgány mnoho projektů, které pomáhají se vzděláváním a motivují své členy k sebevzdělávání.

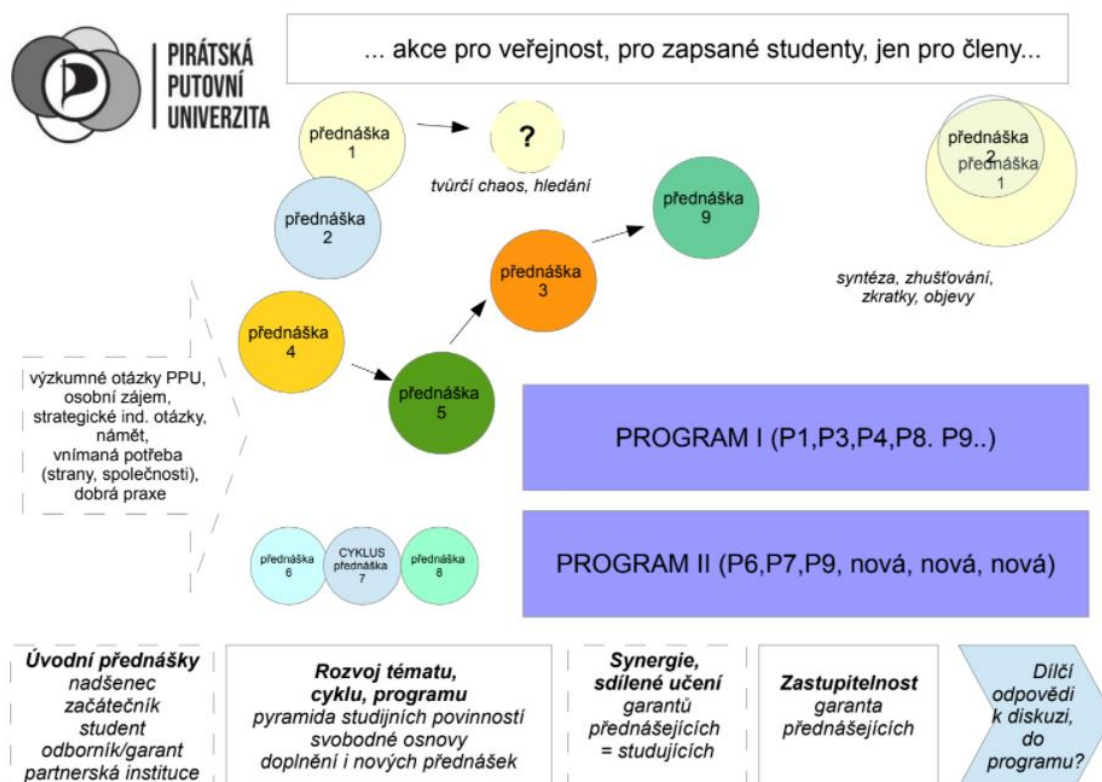
1.3.2.1. Pirátská putovní univerzita

Prvním a zásadním momentem v oblasti vzdělávání v Pirátské straně bylo založení tzv. *Pirátské putovní univerzity*. Jedná se o projekt iniciován, ostatně jako strana sama, „zespodu“, tzn. od skupiny členů. Nejedná se o klasickou univerzitu, tedy o formální vzdělávání zakončené diplomem, ale tzv. peer-to-peer přístup ke vzdělávání. Univerzita si klade hlavní otázku: *„Jak může politická strana zůstat autentická, relevantní a nabízet systematická řešení aktuálních (a do jisté míry i předvídatelných) problémů ve věku rostoucí complexity, fragmentarizace společnosti, podryvané legitimacy politické reprezentace, slábnoucího státu a v době, kdy 51 největších ekonomik světa jsou korporace, nikoli země.“* (2020) Odpověď na tuto komplikovanou otázku se snaží nalézt skrze své edukační programy a zajistit tak již zmíněnou autenticitu členské základny.

V roce 2017 založila pirátka Miluš Kotišová *Pirátskou putovní univerzitu*. Ta pracuje na tom, aby se každý člen strany, ale i všichni ostatní zájemci, mohl kdekoli a kdykoli zapojit do aktivního sebevzdělávání, výzkumu a spolupráce politiky. Hlavní myšlenkou univerzity je, že na začátku je konkrétní projekt, problém

či situace, které volají po změně. Edukant hledá nejlepší možné řešení. Tím začíná studium, jehož výsledky i v raném stádiu co nejdříve sdílí s ostatními, a po zpětné vazbě upravuje další postup. Navazuje při tom na studium, činnost a výsledky jiných. *Pirátská putovní univerzita* navštívila přes 16 měst a každý měsíc organizuje minimálně tři až čtyři akce. Zájemci o studium si mohou vybírat z více než 100 přednášek, seminářů či workshopů. (Richterová & Vorbel, 2020)

Dále se logicky nabízí otázka: „*Jak vědomě včleňovat znalosti, zkušenosti a perspektivy starých i nově přicházejících členů, příznivců a zástupců veřejnosti do organismu naší politické strany, aby z toho mohla strana čerpat novou životadárnou sílu, tj. moc k jednání a prosazování zájmů voličů?*“ (2018) Odpověď na tuto otázku bylo možné nalézt na jednom z mnoha proběhlých seminářů, které putovní univerzita uskutečnila. Jednalo se konkrétně o 67 různých přednášek, seminářů, dílen a besed, kde cílovou skupinou bylo jak členstvo, tak i studenti či široká veřejnost, která měla zájem rozšířit si své znalosti.

Obrázek č. 1 – Schéma Pirátské putovní univerzity (2018)

Ideovým základem byla touha vytvořit platformu, kde bude probíhat syntéza aktuálního vědění, aby politici mohli dělat informovaná a dlouhodobě udržitelná rozhodnutí, která v té době, a i v současnosti, nejsou z mnoha důvodů uskutečnitelné. Jako příklady důvodů uvádí přetíženost, nepřehlednost legislativy, úzké specializace a lobbistické vztahy.

Projekt již byl ukončen a stal se předchůdcem dvou v současnosti fungujících provázaných projektů – projektu SAKO a Pirátského e-learningu.

1.3.2.2. SAKO – Skvělá Akademie pro Komunál a Pirátský e-learning

Tento projekt je aktuálně výrazně doporučován všem členům a registrovaným příznivcům, kteří mají zájem se aktivně podílet na komunální politice ve své obci a kandidovat ve volbách do zastupitelstev obcí na podzim 2022. Kurzy jsou však otevřené i veřejnosti a díky tomu, že ve většině případů probíhají formou e-learningu, jsou dostupné v podstatě odkudkoli.

Primárním záměrem tohoto projektu je zlepšit schopnosti a dovednosti pirátských kandidátů a jejich připravenost na vykonávání své možné zvolené funkce. Dalším důležitým faktorem je i zpětná vazba, která je poskytována účastníkům; ti tak mohou reagovat na své silné a slabé stránky a zaměřovat se na ně při svém dalším seberozvoji. A jelikož se na sestavování pořadí a jmen na kandidátní listině podílí všichni členové dané místní buňky Pirátské strany, množství absolvovaných kurzů tohoto programu pro ně může být zásadním rozhodovacím faktorem.

Cíl, kterého by účastník tohoto programu měl dosáhnout, je získání všeobecného přehledu o fungování zastupitelstva a rady obce či města, a také osvojení si jakéhosi know-how, které pomáhá v prezentování a naplňování pirátského programu. Cílem strany je tak získat velké množství kvalitně připravených kandidátů do komunálních voleb 2022.

Tento v současnosti probíhající projekt je dělen do dvou částí. Bohužel již na začátku tohoto kurzu do jeho realizace vstoupila pandemie, a proto se velká část

přednášek, workshopů a seminářů odehrál online v platformě Moodle. Semináře probíhaly formou videokonferencí – workshopy, či e-learningu – webináře. Tematicky webináře i workshopy pokrývaly jak osobní rozvoj a marketing, tak například obecní rozpočet, umění vyjednávat či legislativu. Prezenční formou měl proběhnout kurz úvod do projektového řízení, kurz prezentačních dovedností a řeči těla a workshopy týmové spolupráce a komunikace. Bohužel se tak nestalo, proto je otázkou, zdali budou v létě 2022 uskutečněny.

Druhou částí projektu byla development centra, která se uskutečnila v průběhu letních měsíců vzhledem k situaci ve zkrácené podobě. Na základě výsledků a zvolených oblastí zájmu, odbornosti nebo lokality účastníků, byli rozděleni do skupin a v současné době společnými silami vytváří skupinový projekt. Úkolem skupiny je vypracovat analýzu, návrh projektu a navrhnout řešení jeho realizace; například kulturní plán obce, projekt cyklostezek, koncept „smart obce“, participativní rozpočet města apod. Závěrečná práce následně projde oponenturou. Celá akademie bude ukončena prezentací jednotlivých projektů, ze kterých vznikne publikace, aby po volbách mohly být projekty hned využity a postupně realizovány. Tato část akademie si kladla za cíl, aby si účastníci vyzkoušeli projektové řízení, spolupráci a dotknuli se praktické části práce zastupitele.

1.3.2.3. *Česko InsPIRATIvní*

Česko InsPIRATIvní je kniha vydaná Pirátskou stranou a její obsah, jak už je zjevné z názvu, poskytuje inspiraci pro zastupitele, ale i běžné občany. V knize se vyskytuje 37 konkrétních pirátských řešení různých problémů, se kterými se může zastupitel či občan setkat. Nejedná se tedy o nějaký volební program, ale spíše o edukační pomůcku či příklady dobré praxe. Publikace se věnuje mnoha různým oblastem komunální politiky, jako například životnímu prostředí, školství, problémům s bydlením rodin s dětmi nebo podporou seniorů. *„Kniha je složená z krátkých rozhovorů doplněných o nápady nebo praktické návody v graficky oddělených boxech. Nechybí zde ani informace o tom, jak se komunální témata promítají do práce našich*

poslanců ve Sněmovně.“ (Richterová & Vorbel, 2020) Veškerý obsah této knihy vznikl ve spolupráci s mnoha pirátskými zastupiteli a členy strany.

Pokud pomineme celkový edukační smysl této knihy, čistě vzděláváním jako takovým se zabývají i závěrečné kapitoly z této knihy.

První kapitola je věnována tzv. „*Lídrovskému programu*“, jenž probíhá formou víkendového školení, při kterém se účastníci dělí o své zkušenosti a nové znalosti, které získali svou prací v různých oblastech politiky. Navzájem si tak pomáhají zvyšovat si své dovednosti. Tato školení organizuje Personální obor Pirátské strany, který je jeden z mnoha řídicích orgánů. „*Cílem je lidi povzbudit a ukázat jim, jak je důležité znát sám sebe a vědět, jak funguje práce v týmu, protože každý tým je tak silný, jako je jeho nejslabší článek. Nejdůležitější lekce? Nikdo neumí všechno. Ale každý umí něco a ty nejlepší věci vznikají týmovou prací,*“ vysvětluje Jana Kolaříková. (Richterová & Vrobel, 2020)

Průběh takového setkání je následující: sejde se cca 20 lidí, ať už zastupitelů nebo i jiných členů s nějakou volenou funkcí, a celý víkend jsou spolu v kontaktu. Důležitou částí harmonogramu takového kurzu jsou i poznávací a zážitkové aktivity. Tím se účastníci mimo jiné učí spolupráci s lidmi s různými zájmy a specializacemi, ale i obyčejné práci ve skupině. K tomu jim vypomáhají aktivity založené na hrách či zábavných testech. Další částí programu takového setkání je trénink určitých kompetencí. Například velkým tématem bývá problematika time managementu, který je nezbytnost v životě každého politika. Na konci kurzu pak přichází prostor pro zamyšlení se nad svými vlastními politickými názory a cíli a také diskuze o tom, jak tyto cíle naplňovat v reálné politice.

Druhá kapitola věnovaná vzdělávání se už zaměřuje čistě na sebevzdělávání v oblasti komunikace. Ta je nepostradatelným nástrojem každého politika, neboť čím lepší jsou jeho komunikační schopnosti, tím lépe zvládá předávat své myšlenky voličům či jiným kolegům, například při vyjednávání. Podle pirátů politici však do

rozvoje komunikačních schopností neinvestují tolik času, kolik by bylo záhodno, a proto se tuto skutečnost pokusili změnit. Pomocí již zmíněného projektu *Pirátské putovní univerzity* začali pořádat kurzy tzv. měkkých dovedností (softskills), pod kterými si můžeme představit právě zmíněnou komunikaci. Výsledky takovýchto školení sice nemůžeme účinně měřit, ale sami lidé poté mohou poznat rozdíl v jejich projevu, například ve stresové situaci. Tyto kurzy, jako i většina ostatních piráty nabízených vzdělávacích programů, byly zdarma, a to jak pro členy, tak i pro ostatní; měly docílit lepší komunikace mezi voliči a politiky.

Jelikož se kurzy vyznačují vysokou intenzitou, účastníci v relativně krátkém čase mohou získat mnoho užitečných znalostí v požadované oblasti a také případné návrhy na jejich další vzdělávání

2. Praktická část

V praktické části jsem se rozhodl zkoumat aktuální stav vzdělávání současných zastupitelů. Kvalitativní výzkum tohoto typu v České republice nebyl dosud prováděn. Cílem mého výzkumu je tedy zjistit a porovnat způsoby neformálního vzdělávání nově zvolených zastupitelů. Práce se zabývá možnostmi sebevzdělávání a zda jsou respondenti motivováni se sebevzdělávat, zároveň ale zkoumá i nabídnuté možnosti od obce či politické strany respondentům být vzdělávání.

2.1. Výzkumné otázky

VO 1a: Vzdělávají se nově zvolení zastupitelé?

VO 1b: Jakou strategii a zdroje volí zastupitelé při rozšiřování svých znalostí?

VO 2a: Pomáhá jim a podporuje je obec či jejich politická strana ve vzdělávání?

VO 2b: Jaké možnosti jim k rozšiřování znalostí strana či obec poskytuje?

2.2. Metodologie

Pro svůj výzkum jsem si zvolil kvalitativní metodu, jelikož se domnívám, že pouze tímto způsobem lze dosáhnout cíleného výsledku. Sběr dat potřebných k uskutečnění mého výzkumu probíhal prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů. Vytvořil jsem okruhy otázek či oblasti, o kterých jsem se chtěl dozvědět, a právě touto iniciační otázkou jsem podpořil respondenty k co nejširší odpovědi. Jednalo se o osobní rozhovory jeden na jednoho.

Samotný rozhovor nejprve zkoumal motivaci respondenta ke vstupu do politiky a jeho politickou historii, tedy jakým způsobem se k politice dostal, po jak dlouhé době byl zvolen apod. Druhou oblastí bylo vzdělávání, kde byli respondenti dotazováni, jaké vzdělávání absolvovali, zda jim pomáhá v politice a jak se na zvolenou funkci připravovali či v současné době stále připravují. Třetí oblastí byla pomoc od obce či politické strany se vzděláváním a zda to považují za důležité. Poslední oblastí bylo samotné politické vzdělávání, kde respondenti popisovali své představy o politickém vzdělávání a zda je zásadní či zda by mělo být povinné.

Při samotných rozhovorech jsem se snažil co nejvíce pochopit postoje a zkušenosti jednotlivých participantů. Probíhaly buď osobně, nebo online přes platformu *Jitsi meet*. Jednotlivé rozhovory trvaly 15–40 minut, byly nahrávány a přepsány doslovně.

U většiny respondentů se projevovala prvotní obava z toho, že se dostatečně nevěnují osobnímu vzdělávání, aby mi mohli odpovědět na mé otázky. Avšak tyto obavy vždy brzy odezněly a respondenti se rozpovídali k danému tématu. Co se týče důvěry, všechny dotazované znám již nějakou dobu, tudíž neměli obavy se více rozmluvit. Všichni předem věděli, že na jakoukoliv otázku nemusí odpovídat a že kteroukoliv informaci můžou po rozhovoru označit za soukromou a já ji v práci nepoužiji.

2.3. Výzkumný vzorek

Respondenty jsem vybíral takovým způsobem, abych měl pokryt, pokud možno, co nejrozmanitější vzorek zastupitelů, a tím získal aktuální informace z více oblastí (obcí a politických stran). Mými respondenty tedy byli muži i žena, mladší i starší osoby, zastupitelé velkých měst i malých obcí; a nakonec i členové a členka České pirátské strany, příslušníci jiných stran a nezávislí kandidáti. U všech těchto dotazovaných jsem dostal souhlas se zveřejněním jejich jmen.

První můj respondent byl Martin Šmída, který je uvolněným radním Olomouckého kraje pro oblast životního prostředí. Má 36 let a je členem Pirátské strany. Martin je vysokoškolsky vzdělaný a disponuje tituly Ing et. Ing. z ekonomiky & řízení podniku a z realitního inženýrství.

Druhým respondentem byl 24letý Jaromír Horký; je řadovým zastupitelem Olomouckého kraje a zároveň i zaměstnancem strany a pracuje jako marketingový manažer. Co se týče vzdělání, Jaromír vystudoval všeobecné gymnázium a má zkušenosti i s vysokou školou, kterou však nedokončil, protože ho studium nenaplňovalo a k výkonu jeho aktuální pozice nebylo potřebné.

Třetí účastnicí byla Alice Hamalová, která byla bohužel z důvodů technických komplikací jediná žena z mých respondentů, jelikož zájem žen o rozhovor byl nižší, což reflektuje i negativní trend zájmu žen o politiku. Alice je zastupitelkou na Praze 8 a má 32 let. Je členkou Pirátské strany od roku 2018 a její nejvyšší vzdělání je víceleté gymnázium.

Čtvrtým, a posledním čistě pirátským respondentem, byl Pavel Bulíček, který je 1. náměstkem hejtmana Královehradeckého kraje a jeho gescí jsou investice a IT technologie. Pavlovi je 34 let, také je členem Pirátské strany a disponuje titulem Bc., který získal studiem na univerzitě v Hradci Králové v oboru bezpečnost práce v nevýrobní sféře.

Prvním ne pirátským respondentem byl Jan Horký, který je zastupitelem města Přerova a členem politického hnutí Změna, které již není na politické scéně příliš známé. Zároveň již mnoho let spolupracuje a kandiduje pod hlavičkou uskupení Společně pro Přerov. Janovi je 37 let a disponuje titulem Inženýr architekt.

Šestým účastníkem mých rozhovorů a zároveň druhým nepirátským respondentem byl Ladislav Ptáček. Ladislav je již čtvrté volební období zastupitelem obce Grymov. Je mu 55 let a byl mým nejstarším respondentem. Absolvoval univerzitu a stal se inženýrem zemědělských technologií.

Posledním respondentem, se kterým jsem vedl rozhovor, a třetím nepirátským zastupitelem byl 50letý Petr Kouba. Petr je prvním náměstkem primátora města Přerova a členem Občanské demokratické strany; má na starost sociální oblasti, školství, prevenci a také životní prostředí. Jeho nejvyšší vzdělání je magisterské. Studoval historii a českou filologii na Filosofické fakultě Univerzity Palackého.

Respondenti tedy byli ze dvou třetin vysokoškolsky vzdělané osoby a zbylí dva nedokončili studium bakalářského stupně univerzity z důvodu lukrativní pracovní nabídky, na kterou již byli oba dostatečně kvalifikováni.

2.4. Obecná situace

V první části rozhovorů jsem se snažil zjistit obecný příběh jednotlivých respondentů; jak se do politiky dostali. Jestli jejich zájem trval vždy a jaká byla motivace či očekávání od tohoto vstupu. Zjistil jsem, že období mezi vstupem do politiky (myšleno jako začátek angažování se a určité politické participace, či vstup do strany, za kterou je respondent zvolen) a zvolením na současnou volenou pozici se často velmi lišila.

Většina respondentů mi nějakým způsobem sdělila, že pro ně politika byla atraktivním tématem již od útlého věku. Martin Šmída si už od dětství pamatuje každonedělní politickou diskuzi v televizi a vždy vnímal, že rodina byla angažována; zpětně zjistil, že naštěstí pozitivně (našel plakáty Občanského fóra,

keré rodiče distribuovali). Stejně tak Alice Hamalová se již od dětství zajímala o politiku a skrze tuto zálibu postupně začala pociťovat nutnost se v ní začít angažovat. Ladislav Ptáček a parafrázovaně také Petr Kouba své zaujetí politikou popisovali tak, že si četli noviny, sledovali zprávy, zapojovali se do velmi nabitých událostí roku 89 a všechny tyto aktivity považovali za důležité pro pochopení toho, co se děje kolem nich. Lze tedy usoudit z mého malého vzorku, že většina současných zastupitelů v mém výzkumu určitou tendenci k zájmu o politiku měli vždy, během života se pouze prohlubovala, až postupně vyústila v současný volený mandát.

Zároveň z rozhovorů lze vyčíst vliv rodiny na budoucí politickou angažovanost. Většina respondentů se shodla na tom, že se pohybovali v prostředí, kde okolí komunální politiku aktivně probíralo, nebo někdo známý byl komunálním politikem. Například Jaromír Horký byl dle svých slov do politiky ponořen skrze svého bratra, který se v Jaromírových patnácti letech stal radním města Přerova, a tudíž Jaromír fungování komunální politiky mohl sledovat skrze něj. Z tohoto důvodu měli respondenti již v dětství představu o komunální politice a tato varianta budoucího směřování zde vždy existovala. Alice Hamalová dokonce v rozhovoru řekla: *„Lidé v mém okolí byli zastupitelé či kandidovali v senátorských volbách, takže to pro mě bylo normální se potkávat s politiky. Až později jsem zjistila, že být obklopená zastupiteli či senátory není úplně normální stav.“* Lze z toho tedy vyvodit, že pokud je mladá osoba obklopena podnětným prostředím tohoto typu a již od dětství ví o existenci této možnosti, bude mít větší tendenci politicky participovat, protože pro ni politika bude známějším a představitelnějším prostředím.

Dalším poznatkem, který z mých rozhovorů vzešel, byl přelomový věk, kdy do politiky vstoupila většina mých respondentů. Jednalo se o období vysoké školy. V tomto období se u Martina Šmídy zmenšila skepse vůči politice a rozhodl se *„zastupovat svůj světonázor. Vstup do politiky byl vlastně test, zda tuto politickou stranu můžu volit, ale nakonec jsem zjistil, že se naše světonázory protínají natolik, že je můžu nejen*

volit, ale že za ni můžu i kandidovat.“ Toto období bylo zásadní zvláště pro Ladislava Ptáčka a Petra Koubu, neboť oba pochází z generace, která studovala na vysoké škole právě v osudovém roce 1989, tudíž se oba začali angažovat ve stávkových výborech a akademickém senátu; *„přišlo mi to přirozené, že když se nám to teda povedlo, tak se budu i dále zajímat, jak se ta nová demokracie bude vyvíjet.“* Jediný respondent, který neřekl, že by ho politika zajímala již od dětství, se začal angažovat také právě v 25 letech při studiích na vysoké. Domnívám se, že tuto tendenci bychom našli i na větším výzkumném vzorku, protože na vysoké škole je již osoba dospělá, zároveň se nachází v produktivním prostředí, kde se setkává více pohledů na svět a politických názorů a také mladí dospělí pociťují větší touhu změnit situace, se kterými nesouhlasí a aktivně hájit své ideály a postoje.

2.5. Karierní postup

V rámci České pirátské strany u mých respondentů šlo vyzorovat jistý vzorec jejich politické kariéry. Všichni čtyři Piráti se po vstupu do strany nejprve věnovali vnitrostranické politice. Martin Šmída se stal předsedou krajského sdružení, následně dokonce působil v celostátním předsednictvu strany jako druhý místopředseda a pomáhal zakládat místní sdružení v Olomouckém kraji. Jaromír Horký se stal posléze také místopředsedou krajského sdružení Olomouckého kraje a působil jako PR manažer pro Zlínský a Olomoucký kraj. Alice Hamalová se svými přáteli a spolustraníky zakládala místní sdružení na Praze 8, kde v současné době působí v předsednictvu, a zároveň se stala i krajskou místopředsedkyní Prahy. Pavel Bulíček se před zvolením stal předsedou krajského sdružení Královehradeckého kraje. Na základě mých rozhovorů lze tedy říci, že běžný postup člena v Pirátské straně po vstupu je snažit se rozvíjet místní sdružení, jehož je členem, následně být zvolen do některé z komisí dané obce či kraje, a až po získání určitých vědomostí kandidovat a stát se zastupitelem. Všichni pirátští respondenti se zároveň právě díky tomuto postupu cítili na svůj mandát v době zvolení připraveni, většina to přičítala *„své práci ve straně, díky které nahlédli do vnitřních procesů“* a působení v některé

z komisí či expertních týmů. Období mezi vstupem do strany a zvolením do zastupitelstva se pohybovalo mezi dvěma a sedmi lety.

Petr Kouba svou byl na pozici zastupitele zvolen po šesti letech (byl tzv. „vykřížkován“) a na radního až deset let po vstupu do Občanské demokratické strany. Postup v ODS je obdobný České pirátské straně. Petr Kouba popisuje postup na „žebříčku politické kariéry“ v této straně jako postupný a za zásluhy či znalosti, které člen postupně získává skrze komise a expertní skupiny, je umisťován na vyšší (tedy již volitelná) místa kandidátní listiny, čímž je mu dána možnost více se angažovat a hájit zájmy této strany v zastupitelstvu.

Jan Horký popisuje odlišnou zkušenost s politickou stranou Hnutí Změna. Po návratu ze zahraničí politickou scénu aktivně sledoval a komentoval a po půlroce dostal nabídku kandidovat za tuto stranu. Tuto nabídku dle svého vlastního posouzení stavu odmítnul, protože se ještě necítil být dostatečně na tento mandát připraven. Tudíž další čtyři roky využil k zorientování se, zjištění informací o současném stavu komunální politiky a k navázání spolupráce s místním uskupením Společně pro Přerov. Po těchto čtyřech a půl letech se již na mandát, na který aspiroval, cítil připraven, a proto se rozhodl pro kandidaturu. Správný čas na umístění na kandidátní listinu a tím i v podstatě aktivní vstup na politickou scénu si zde Jan vybíral sám, strana by ho nechala kandidovat okamžitě.

Jediného nezávislého zastupitele v mém šetření představoval Ladislav Ptáček. Ten díky své nezávislosti rozhodoval o svém vstupu ve všech směrech a zároveň je zastupitelem v malé obci, kde je pravděpodobnost zvolení vysoká. Po návratu do rodné obce se tedy začal zajímat o dění skrze pozici knihovníka a následně tvůrce zpravodaje, který jednou za tři měsíce informoval občany o aktualitách na území obce. Lze tedy konstatovat, že jeho vstup na politickou scénu byl postupný, skrze jiné pozice, než se rozhodl nechat se umístit na kandidátní listinu.

Všichni tři nepirátské zastupitelé usoudili, že vzhledem k době jejich přípravy se cítili již na svou pozici dobře připraveni. Petr Kouba i Jan Horký zároveň zhodnotili, že jim pomáhá angažování se v otázkách a oblastech, které vystudovali na vysokých školách, a proto je řešení těchto otázek pro ně přirozené a poměrně jasné. Ladislav Ptáček přisoudil svůj pocit připravenosti praxi v akademickém senátu univerzity a jeho půlroční práci ve stávkovém výboru, proto jeho vhlad do legislativy a administrativy fungování obce byl rozsáhlý. Zároveň vzhledem k velikosti obce soudí, že agenda tohoto rozsahu je velmi přehledná, a tudíž neměl strach.

Z toho vyplývá, že všichni mí respondenti věnovali delší časové období nějaké přípravě na volené pozice, a to buď dobrovolně, nebo nuceně, což zpětně velmi pozitivně kvitují a hodnotí, že jim ho zjednodušilo jejich začátky na politické scéně.

Všichni tři radní (Pavel Bulíček, Martin Šmída a Petr Kouba) zároveň mají gesci, které rozumí, a využívají svých znalostí z vysokoškolského studia a praxe. Proto jejich nástup do funkce byl z jejich pohledu hladký; rovněž jsou schopni přispívat svými inovacemi poměrně přirozeně – jako bezpečnostní technik & IT designér gesci IT technologie, ředitel kompostárny gesci životního prostředí a učitel s 25letou praxí gesci školství. Obecně všem respondentům pomáhá při jejich mandátu vysokoškolské studium, ať už dokončené či nedokončené. Buď ho využívají ve své expertíze (mimo již zmíněné Jaromír Horký svých studií práv), nebo k obecnému fungování zastupitelstva a administrativním záležitostem s tím spojené (Alice Hamalová čerpala ze semináře Základy práva a legislativy, který na univerzitě absolvovala).

2.6. Vzdělávání

Co se týče vzdělávání, většina respondentů zkonstatovala, že přestože jsou již ve svých mandátech určitou dobu a cítí se zaběhnutí ve své agendě, svorně dodávají, že je třeba neustále se učit a aktualizovat si informace, neboť se mění jak legislativa, tak i informace o gescích, a protože komunální politika reaguje na aktuální situaci a mimo dlouhodobou agendu i na nově nastalé problémy. Z tohoto důvodu všichni

respondenti sledují novinky na poli legislativy a zároveň čtou články své expertízy, či odebírají přímo odborné časopisy (např. Martin Šmída zmiňoval časopisy zabývající se odpady a životním prostředím). Všichni zastupitelé však přiznávají, že bohužel již není tolik času se dále vzdělávat, protože je práce zaměstnává natolik, že na sebevzdělávání již prostor v nabitém programu nenalézají. Jaromír Horký uvádí: *„Pořídil jsem si i různé knihy o oblastech které mě zajímají, avšak tím, jak ve své práci hodně čtu a pracuji s textem, tak již na další čtení těžko hledám motivaci.“*

Všichni radní se shodli na tom, že je třeba i spoléhat a komunikovat s expertními skupinami, od kterých často vycházejí dobré podněty. Velká část přípravy je ale, jak jsem již zmínil, na daném zastupiteli.

Velkým zdrojem informací pro Alici a všechny ostatní respondenty byly zkušenosti od ostatních kolegů, ať už na kongresech, které slouží právě ke sdílení dobrých příkladů praxe (Martin Šmída i Petr Kouba se kongresů pravidelně účastní), či při zastupitelstvech a zastupitelských klubech dobré rady a poznámky od zkušenějších zastupitelů. Martin Šmída říká: *„jezdím na konference a myslím, že jsem jeden z mála zastupitelů, co jezdí i na konference, kam nejsem primárně pozván. Dokonce jsem byl nařčen, že jezdím až na mnoho těchto konferencí.“*

Dále konkrétně Alice Hamalová zmínila i Příručku zastupitele, kterou vydává Svaz obcí a měst, a která byla zmíněna v teoretické části mé práce. Alice ji považovala za velmi přínosnou pro „nováčky na poli komunální politiky“.

Česká pirátská strana zároveň své zastupitele připravuje a kupříkladu Alice Hamalová uváděla školení pro připravující se zastupitele jako jeden z významných zdrojů, ze kterých čerpala. Martin Šmída je právě jedním z edukátorů, který často dělá přednášky a obrací se na něj kolegové s radami ohledně odpadového hospodářství. Zároveň v rámci Pirátské strany fungují tzv. krajské expertní týmy, ve kterých se řeší konkrétní problémy dané gesce. *„Ty primárně vytváří program k volbám, ale člověk se i mnoho přiučí. Já jsem si například při tvorbě krajského programu podrobně*

*nastudoval strukturu kraje, jak fungují dotace apod.“ (Jaromír Horký) Většina pirátských respondentů zmínila Pirátskou putovní univerzitu a Skvělou Akademii pro komunál (SAKO), které jsou popsány výše. Kromě nich Jaromír Horký zmínil: *“Lepší formou vzdělání, která mě i baví, jsou osobní konference a setkání, příklad v minulosti tzv Piratecony. Dle mého je nejlepší čerpat informace od těch nejzkušenějších ze strany, já se například učil od Jakuba Michálka, který je skvělý vyjednávač. Určitě si ale myslím, že pirátská strana nabízí v oblasti vzdělávání více možností než ostatní strany.“* Všichni čtyři se shodli, že jsou rádi za příležitosti, které jim strana v oblasti vzdělávání a sdílení zkušeností poskytuje, ale moc jich v současné době nevyužívají, protože buď zmiňují nedostatek času, nebo se jedná o oblasti, které již mají prostudovány nebo již vše znají z praxe. Martin Šmída komentuje: *„Vzdělávání a zapojování nových členů a potenciálních kandidátů bylo vždy velké téma ve straně. A to i v době, když jsem byl v předsednictvu strany. Já se na politiku dívám pohledem, že politika je pro každého a že ji mohou dělat i normální lidé. Musíme tedy lidi zapojit, ale i vzdělávat, aby byli kvalitní. A pokud je člověk již velmi kvalitní, tak může školit ostatní, tak jak to dělám já. Myslím, že v oblasti vzdělávání jsme na české politické mapě unikátní. Navíc ve straně skvěle funguje komunikace a i na školeních je nám opakováno, abychom si říkali o rady kterémukoliv členovi v oblastech, kterým zase tolik nerozumíme.“**

Petr Kouba uvádí, že Občanská demokratická strana mu *„přímo nepomáhá se vzděláváním, ale spíše se orientovat v problematice. Tudiž vzdělávání ve straně funguje hlavně jako předávání zkušeností mezi svými členy. Každý člověk ve straně si napřed musí získat důvěru svých spolustraníků, aby mohl stoupat. Co se týče pomoci strany, nevidím nic, co by mi chybělo, nabídka určitě převyšuje poptávku. Senátorský klub organizuje setkání. Měli jsme i před covidem vzdělávací centra, která byla takové povídání si o politologii, volebního systému. Bylo by dobré, kdyby se udržela tato tradice, a nejen celostátních setkání, ale i těchto regionálních.“* V rozhovoru však působil, že je s tímto stavem spokojený a že i když se strana aktivně nepodílí na jeho vzdělávání, poskytuje mu možnosti a zkušenosti.

Politická strana Hnutí Změna dle slov Jana Horkého svým členům nepomáhá přímo se vzděláváním například tím, že by organizovala přípravná školení. *„Probíhala pouze výměna zkušeností z jiných komunálních sfér. Pravidelně jsme se setkávali a řešili kolektivně problémy z našich měst, a naopak jsme i sdělovali, co se nám nepovedlo, a snažili se z toho poučit. Byli jsme ve spojení i telefonicky, takže se kdykoliv kdokoli mohl obrátit pro radu.“* Určité vzdělávání poskytnuté politickou stranou by však přivítal, zvláště ve svých začátcích.

Ladislav Ptáček jako jediný nestraní komentuje vzdělávání takto: *„Co se týče pomoci od obce, tak nám obecní účetní pomáhala, abychom měli smlouvy, účty a jiné dokumenty v pořádku. Ale co se týče zaučení do funkce, tak jsme si museli poradit sami. Myslím, že kdyby byli zastupitelé, kteří nastupují do funkce, proškolení v obecním zákoně, tak by jim to mohlo hodně pomoci zjistit, co se od nich očekává. Ale myslím, že by se takové školení mělo řešit centrálně.“*

Kromě Petra Kouby tedy všichni mí respondenti kvitují pozitivně pomoc strany či obce a uvítali by větší možnosti a prostor pro sdílení zkušeností.

V rozhovoru jsem také komunikačním partnerům vysvětlil vzdělávání zastupitelů ve Švédsku, které je popsáno v teoretické části, a ptal jsem se na zmíněné dilema, zda by školení nových zastupitelů mělo být povinné. Všechny sedm respondentů se shoduje, že by takového vstupní školení mělo existovat centrálně. Co se týče jeho povinnosti, názory se rozcházejí. Tři respondenti napříč stranami vyjádřili podporu zavedení povinného školení. Pavel Bulíček uvedl: *„Vytvoří to pojistku, aby se někteří nemohli vymlouvat, že s něčím nebyli seznámeni. Zároveň tak získají nějaké zastupitelské minimum. Takže jsem určitě pro. A když by někdo nebyl ochoten se vzdělat o své práci, tak to o něm něco vypovídá.“* Alice Hamalová doplňuje: *„Určitě bych byla pro zavést to i u nás, a i povinně, protože to můžeme brát jako třeba BOZP v práci a spoustě zastupitelům by to jenom pomohlo.“* Jan Horký ve svých úvahách jde ještě dále: *„Když zastupitel musí povinně složit slib, tak nevidím problém v tom udělat i povinné základní školení. Ideální by bylo udělat povinné školení i pro všechny kandidáty, což by nám možná pomohlo utvořit vzdělanější*

občanskou společnost. Bylo by to sice dražší a možná náročnější, ale kdybychom toto aplikovali na větší obce, velké množství lidí by získalo důležité informace, které by třeba přispěly k celkové české vzdělanosti. Bylo by pak možné mít třeba méně zastupitelů, ale o to kvalitnějších.“

Ladislav Ptáček a Martin Šmída neměli vyhraněný názor. Martin Šmída pouze pozitivně kvitoval existenci tohoto školení: *„Je to dobrá možnost pro každého se základy naučit od lidí, co tomu rozumí více.“* Ladislav Ptáček komentuje školení takto: *„Určitě bych byl pro toto školení, ale nenechával bych zařizování těchto kurzů na obcích, protože by úroveň každé obce byla jiná. A mnoho obcí by se uchýlilo pouze k formálnímu dodržování nařízení, ale funkce tohoto školení by byla nijaká. Stále si však myslím, že by to měla být povinnost spíše stran než státu připravovat své kandidáty na možnou volenou funkci. Ale samozřejmě by toto školení pomohlo, protože spousta zastupitelů ve své funkci „plave“ velmi dlouho.“*

Pro nepovinnou formu tohoto školení se vyslovili Jaromír Horký a Petr Kouba: *„Mohlo by to eliminovat některé případy, když zastupitelé navrhnou věci, které nejsou možné. Mělo by to ale fungovat formou nabídky, a ne být povinné, když nemáš jasně daný výstup.“*

2.7. Shrnutí výsledků a diskuze

Obecně mohu zkonstatovat, že jsem se dozvěděl, že přes veškeré nabídky, které mí respondenti získali či nikoli od obce či politické strany, většina vzdělávání a přípravy na volenou pozici zůstala na dané osobě. Znamená to tedy mnoho času stráveného četbou legislativy a odborných publikací, a přesto mnoho informací a znalostí osoba získá až nástupem do funkce „za běhu“.

Potvrdil jsem na mém výzkumném vzorku předpoklad, že se nově zvolení zastupitelé vzdělávají a jako zdroje volí odborné publikace a časopisy, dále články a rozpravy se svými zkušenějšími kolegy či odborníky z expertních týmů. Zároveň jsem zjistil, že zastupitelé pocítují nedostatek času na další vzdělávání vzhledem ke své přehlcenosti a mnoho z nich si uvědomuje, že je nutné se vzdělávat, avšak

v současné době v seberozvoji moc aktivní nejsou. Volí většinou kromě zmíněných zdrojů formy seminářů, workshopů a konferencí, kde sdílí příklady dobré praxe. Většina respondentů se již považuje za dostatečně vzdělané ve své gesci a spíše se přesouvají na pole vzdělavatelů.

Na druhou výzkumnou otázku jsem nucen odpovědět, že kromě České pirátské strany ostatní zkoumané politické strany ani obce nezajišťují vzdělávání. Česká pirátská strana vzdělává jak řadové členy či veřejnost, tak své kandidáty a nově zvolené zastupitele. Používá k tomu Pirátskou putovní univerzitu, či Skvělou akademii pro komunál. Většina by přes tyto skutečnosti přivítala větší péči ze kterékoliv strany, ať už ze strany státu, jednotlivých obcí či krajů, nebo jejich politické strany, minimálně ve svých začátcích.

Švédský koncept přijali s radostí, avšak domnívají se, že k němu povede dlouhá cesta. S jejich názorem souhlasím a domnívám se, že bude třeba mnoho výzkumů a teoretických prací v této oblasti, abychom byli schopni podložit výstupy tohoto školení, které by se následně mohlo stát oficiálním vzděláváním nově zvolených zastupitelů. Ač souhlasím s etickým dilematem, které by povinností tohoto školení vznikalo, domnívám se, že by se postupem času mělo stát dobrým zvykem toto školení podstoupit. Rovněž souhlasím s výrokem, že pokud nově zvolený zastupitel na začátku období své volené funkce není ochoten se vzdělávat, vypovídá to něco o tom, jakým způsobem se chce po svůj mandát na svou práci připravovat.

Zároveň musím vyslovit stejnou obavu, jakou v rozhovoru zmínil Ladislav Ptáček, že pokud by toto školení bylo centrálně nařízeno, ale měly by ho na starosti obce, dopadlo by jako školení o Bezpečnosti a ochranu zdraví při práci BOZP, které se oficiálně provádí každým rokem, avšak reálné využití a funkce tohoto školení se ztrácí. Proto bych nechal většinu vzdělávání na jednotlivých politických stranách a školení by bylo prováděno centrálně pověřenými osobami ve spolupráci s konkrétními obcemi a tím by byly podchyceny i místní zvláštnosti.

Domnívám se však, že většina školení by byla shodná pro všechny obce, protože by se zaměřovala na legislativu a obecné fungování zastupitelstva.

Závěr

V této kvalifikační práci jsem popsal způsoby a strategii vzdělávání zastupitelů a také, jak pomáhá jednotlivým politikům jejich politická strana, případně obec. Pomocí mého výzkumu se mi potvrdily mé výzkumné otázky a z nich předpoklad, že je Česká pirátská strana jedinou stranou (z mého výzkumného vzorku), která aktivně vzdělává jak své členy, tak i veřejnost. Doplněním mého předpokladu se však stal fakt, že její zastupitelé těchto možností příliš nevyužívají kvůli absenci času, a nebo již ve vzdělávání vystupují jako samotní edukátoři.

Seznam použitých pramenů

Čermák, V. Politika školská. Sociologická encyklopedie. Retrieved March 30, 2022, from https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Politika_%C5%A1kolsk%C3%A1

Elected Officials Education Program. (2017). Retrieved March 30, 2022, from <https://eoep.ca/>

Falkvinge, R. ([2014]). Swarmwise: taktická příručka, jak změnit svět. Česká pirátská strana.

Lieberkind, J. (2015). Democratic experience and the democratic challenge: A historical and comparative citizenship education study of Scandinavian schools. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 59(6), 710–730. <https://doi.org/10.1080/00313831.2014.971862>

Lines of Reasoning When Designing Education for Municipal Councillors in Sweden. (2021). *Scandinavian Journal of Educational Research*. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00313831.2021.1983866?scroll=top&needAccess=true>

Municipalities and regions. Retrieved March 30, 2022, from <https://www.government.se/government-policy/municipalities-and-regions/>

Municipal Elected Officials. Carl Vinson Institute of Government. Retrieved March 30, 2022, from <https://cviog.uga.edu/training-and-education/government-professionals-certificate-programs/municipal-elected-officials.html>

Nordvall, H., Bladh, D., & Malmström, L. (2020). Den lokala politikerns bildningsarenor [Vzdělávací arény pro místní politiky]. CKS, Linköpings universitet.

Odpovědný zastupitel pro otevřenou a hospodárnou obec. (2014). Informační systém ESF 2014+. Retrieved March 30, 2022, from

<https://esf2014.esfcr.cz/PublicPortal/Views/Projekty/Public/ProjektDetailPublicPage.aspx?action=get&datovySkladId=A467A9B5-C7ED-4251-B6A0-11833C48EF1C>

Pecka, E. Vzdělávání politické. Sociologická encyklopedie. Retrieved March 30, 2022, from https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD_politick%C3%A9

Piepenburg, S., & Arensmeier, C. (2020). Demokratiutbildningens didaktik: internalisering, tänkande och handlande [The didactics of education in democracy]. *Norddidactica: Journal of Humanities and Social Science Education*, 10(1), 115–136.

Pirátská putovní univerzita. (2020). Pirátské listy. <https://www.piratskelisty.cz/clanek-2892-akce-piratske-putovni-univerzity-kde-co-a-jak-hledat-v-technicky-piratskych-systemech>

Richterová, O., & Vrobel, J. (2020). Česko inspirativní: 37 příkladů pirátské dobré praxe nejen z městských a venkovských radnic. Česká pirátská strana.

SAKO - Skvělá Akademie pro Komunál. (2021). <https://sako.pirati.cz/fsgbfb/>

The Institute of Politics at Harvard University. (2018). Retrieved March 30, 2022, from <https://iop.harvard.edu/get-inspired/bipartisan-program-newly-elected-members-congress>

The Swedish model of government administration. Government Offices of Sweden. Retrieved March 30, 2022, from <https://www.government.se/how-sweden-is-governed/the-swedish-model-of-government-administration/>

Úvodní strategické výzkumné otázky Pirátské putovní univerzity. (2018). In M., Pirátská putovní univerzita. <https://drive.google.com/file/d/1qI2LTkdXBrEsUJGAzSvpQ07KvRdDLlSe/view?usp=sharing>

Seznam obrázků, grafů, schémat

Obrázek č. 1 - – Schéma Pirátské putovní univerzity (2018) In. Pirátská putovní univerzita.

<https://drive.google.com/file/d/1qI2LTkdXBrEsUJGAzSvpQ07KvRdDLlSe/view?usp=sharing>